

MILLIY MADANIYATNI SAQLASHDA ETNOTURIZMNING O'RNINI

Olimjonova Sehriyo Muzaffar qizi

Namangan davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy madaniyatning saqlanishi va avloddan-avlodga uzatilishida etnoturizmning ahamiyati tahlil qilinadi. Xususan, mahalliy urf-odatlar, xalq hunarmandchiligi, milliy liboslar, an'anaviy oshxona va marosimlarning sayyohlik mahsulotiga aylanishi orqali ularni asrash va ommalashtirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada O'zbekiston tajribasi hamda xalqaro etnoturizm amaliyoti asosida milliy qadriyatlarni asrab qolish va ulardan iqtisodiy resurs sifatida foydalanish strategiyalari taklif qilinadi. Shuningdek, etnoturizm orqali ichki va tashqi sayyohlarning madaniy ongini oshirish va tarixiy xotirani mustahkamlash omillari yoritiladi.

Kalit so'lar: etnoturizm, milliy madaniyat, xalq an'analari, turizm resurslari, madaniy meros, sayyohlik tajribasi, qadriyatlar, folklor, urf-odatlar, madaniy turizm

Abstarct: This article analyzes the role of ethnotourism in preserving and transmitting national culture from one generation to another. It focuses on how local customs, folk crafts, traditional clothing, cuisine, and rituals can be transformed into tourism products to ensure their preservation and wider recognition. Based on the case of Uzbekistan and international ethnotourism practices, the article proposes strategies for safeguarding cultural values while utilizing them as economic resources. The role of ethnotourism in enhancing the cultural awareness of both domestic and international tourists and strengthening historical memory is also discussed.

Keywords: ethnotourism, national culture, folk traditions, tourism resources, cultural heritage, tourist experience, values, folklore, customs, cultural

Аннотация: В данной статье анализируется значение этнотуризма в сохранении и передаче национальной культуры от поколения к поколению. Особое внимание уделяется возможностям сохранения и популяризации местных обычаев, народных ремёсел, национальной одежды, традиционной кухни и обрядов через трансформацию их в туристический продукт. На основе опыта Узбекистана и международной практики предлагаются стратегии использования этнотуризма как инструмента сохранения культурных ценностей и экономического развития. Также рассматривается роль этнотуризма в повышении культурного сознания туристов и укреплении исторической памяти.

Ключевые слова: этнотуризм, национальная культура, народные традиции, туристические ресурсы, культурное наследие, туристический опыт, ценности, фольклор, обычаи, культурный туризм

KIRISH

Globalashuv va texnologik taraqqiyot davrida milliy madaniyatni saqlab qolish va uni kelgusi avlodlarga yetkazish dolzarb muammolardan biriga aylanmoqda. Xalq urf-odatlarini,

an'anaviy hunarmandchilik, milliy liboslar, og'zaki ijodiy meros kabi boy madaniy elementlar ko'plab jamiyatlarda asta-sekin unutilib bormoqda. Shu nuqtayi nazardan, turizm sohasi aynan madaniy qadriyatlarni asrash va ularni xalqaro miqyosda tanitishning samarali vositasiga aylanmoqda. Xususan, etnoturizm — ya'ni mahalliy madaniyat, urf-odat, yashash tarzi va tarixiy an'analarni sayyohlarga tanishtirishga asoslangan turizm turi — bugungi kunda nafaqat iqtisodiy daromad manbai, balki madaniy merosni asrashning zamonaviy mexanizmi sifatida ham qaralmoqda. Ushbu yo'nalish orqali mahalliy aholi o'z identitetini saqlab qolgan holda, turistik xizmat ko'rsatish va iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shmoqda. O'zbekistonda so'nggi yillarda folklor festivallari, an'anaviy kasb-hunar yarmarkalari, qadimiy shaharlar va mahallalarda etnoturizm loyihalarining yo'lga qo'yilishi milliy madaniyatni jonlantirishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon nafaqat mahalliy aholining ishtirokini oshiradi, balki xorijiy sayyohlarning ham madaniyatimizga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Mazkur maqolada etnoturizmning milliy madaniyatni saqlashdagi o'rni, O'zbekiston tajribasi hamda xalqaro amaliyotlar misolida tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu sohani barqaror rivojlantirish uchun taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili

Etnoturizm — bu mahalliy madaniyat, urf-odatlar, an'anaviy turmush tarzi va xalq ijodiyotini sayyohlik mahsulotiga aylantirish orqali madaniy merosni asrash va iqtisodiy faollikni ta'minlashga yo'naltirilgan turizm turi sifatida turli ilmiy manbalarda keng yoritilgan. So'nggi yillarda bu yo'nalish turizm sohasidagi barqarorlik, inklyuziv rivojlanish va madaniy xilma-xillikni saqlash tamoyillari bilan chambarchas bog'liq holda o'rganilmoqda. Richards (2007)¹ o'zining madaniy turizm bo'yicha tadqiqotlarida etnoturizmni turizmning eng kuchli ijtimoiy-madaniy vositasi sifatida tavsiflab, u mahalliy aholiga o'z madaniyatini qayta kashf etish va iqtisodiy imkoniyatlarga ega bo'lish uchun zamin yaratishini ta'kidlaydi. Smith & Robinson (2006) esa "Cultural Tourism in a Changing World" nomli ishida etnoturizm orqali mahalliy jamoalarning identiteti mustahkamlanishi, ayni paytda sayyohlar bilan madaniyatlararo muloqotning chuqurlashishi mumkinligini asoslab bergan. afar Jafari va boshqa tadqiqotchilar tomonidan olib borilgan izlanishlarda etnoturizm ijtimoiy kapitalni oshirish, qishloq ayollarining turizmga ishtirokini kengaytirish va o'ziga xos hududiy brendlarni rivojlantirishda muhim vosita sifatida baholanadi.

O'zbekiston kontekstida esa Yoqubjanova H. (2022), Jo'rayev Sh. (2021) kabi olimlar milliy liboslar, xalq amaliy san'ati, qadimiy an'analar asosida shakllanayotgan turizm loyihalari orqali madaniy merosning tiklanishi va yosh avlodga yetkazilishiga alohida e'tibor qaratgan. UNESCO va UNWTO tomonidan e'lon qilingan hujjatlarda ham madaniy turizm, xususan etnoturizmni madaniy merosni asrashda strategik yo'nalish sifatida rivojlantirish lozimligi ta'kidlangan.

Metodologiya

¹ Richards, G. (2007). Cultural tourism: Global and local perspectives. Routledge.

Ushbu tadqiqotda etnoturizmning milliy madaniyatni saqlashdagi o‘rni va salohiyatini aniqlash, mavjud holatni tahlil qilish hamda takliflar ishlab chiqish maqsad qilingan. Shu asosda sifat va miqdoriy yondashuvlar uyg‘unligida aralash metoddan foydalanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi

Tadqiqot davomida O‘zbekistonning etnoturizm salohiyati yuqori bo‘lgan hududlarida o‘tkazilgan so‘rovnomalar va intervyular asosida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

1. Etnoturistik mahsulotlar bo‘yicha ishtirok foizlari (so‘rovnoma natijalari):²

Yo‘nalishlar Ishtirok foizi (%)
Xalq hunarmandchiligi 34%
Milliy oshxona xizmatlari 27%
Folklor chiqishlari va festivallar 18%
Mahalliy turmush tarzini ko‘rsatish 12%
Milliy liboslar va modalar namoyishi 9%

Bu natijalar shuni ko‘rsatadiki, eng faol etnoturizm yo‘nalishlari xalq amaliy san‘ati va gastronomik xizmatlardir. Ayniqsa, xorijlik sayyohlar orasida hunarmandlik ko‘rgazmalariga qiziqish yuqori bo‘lib chiqdi.

2. Intervyular asosidagi asosiy mavzular:

Mahalliy madaniyatni jonlantirish: Etnoturizm orqali unutilgan urf-odatlar, to‘y marosimlari, xalq kuy-qo‘shiqlari qayta sahnalashtirilmoqda.

✚ Ayollar ishtiroki: Ko‘plab etnoturistik loyihalarda ayollar – pazanda, hunarmand, o‘qituvchi, festival tashkilotchisi sifatida faol qatnashmoqda.

✚ Moliyalashtirish muammolari: Ko‘pchilik soha vakillari grantlar va subsidiyalar to‘g‘risida ma‘lumot yetishmasligidan shikoyat qilishdi.

✚ Madaniy tijoratlashuv xavfi: Ayrim hollarda madaniy marosimlarning asliga zid, sun‘iy variantlari ko‘rsatilayotgani, bu esa tarixiy haqiqatni buzayotganini ta‘kidlashdi.

Xulosa

O‘zbekistonning boy va rang-barang madaniy merosi etnoturizm orqali nafaqat ichki va tashqi sayyohlar e‘tiboriga havola qilinmoqda, balki ularni saqlash, ommalashtirish va iqtisodiy aylanishga kiritish imkoniyatlarini ham yaratmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, xalq hunarmandchiligi, milliy oshxona, folklor marosimlari va urf-odatlar asosidagi xizmatlar turistlar uchun katta qiziqish uyg‘otmoqda hamda mahalliy aholining iqtisodiy faolligini oshirmoqda.

Shuningdek, etnoturizm milliy identitetning saqlanishi, yoshlarda madaniy ongning shakllanishi va mahalliy jamoalarning o‘z madaniyatiga bo‘lgan ijobiy munosabatini mustahkamlashda muhim rol o‘ynamoqda. Biroq, bu sohada faoliyat yuritayotganlar duch kelayotgan asosiy muammolar — moliyaviy vositalar yetishmasligi, marketing imkoniyatlarining zaifligi va ayrim holatlarda madaniy hodisalarning sun‘iylashtirilishi xavfi — sohani barqaror rivojlantirish uchun yechim topishni talab etadi. Shu boisdan quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

² Uzbekistan Respublikasi Prezidentining qarori. (2020). Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va foydalanish chora-tadbirlari to‘g‘risida. Lex.uz www.unesco.org (<https://www.unesco.org/>)

✚ Etnoturizm yo'nalishidagi loyihalarni davlat granti, subsidiyalar va xususiy investitsiyalar orqali qo'llab-quvvatlash;

✚ Mahalliy aholiga, ayniqsa ayollar va yoshlar uchun treninglar, malaka oshirish kurslari tashkil etish;

✚ Turistik xizmatlarning autentikligini (asl holatini) saqlash uchun mahalliy mutaxassislar va tarixchilarning ishtirokini ta'minlash;

✚ Etnoturizm salohiyatiga ega hududlarda brendlash va raqamli marketing strategiyalarini joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, etnoturizm — bu nafaqat madaniy sayohat, balki o'zlikni anglash, tarixni qayta kashf etish va milliy qadriyatlarni asrashga xizmat qiluvchi samarali mexanizmdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Richards, G. (2007). *Cultural tourism: Global and local perspectives*. Routledge.
2. Smith, M. K., & Robinson, M. (2006). *Cultural tourism in a changing world: Politics, participation and (re)presentation*. Channel View Publications.
3. Jafari, J. (2000). *Encyclopedia of Tourism*. Routledge.
4. UNESCO. (2021). *Cultural heritage and sustainable tourism*. Retrieved from <https://www.unesco.org>
5. UNWTO. (2020). *Tourism and culture: Two forces for sustainable development*. Retrieved from <https://www.unwto.org>
6. Yoqubjanova, H. (2022). Etnoturizm va milliy meros: O'zbekiston tajribasi. *Iqtisodiyot va Ta'lim*, 6(2), 113–117.
7. Jo'rayev, Sh. (2021). Folklor festivallarining turizm rivojidadagi roli. *Buxoro Davlat Universiteti Ilmiy axborotnomasi*, 3(4), 65–70.
8. Tursunova, Z. (2023). Qishloq turizmi va an'anaviy hunarmandchilik integratsiyasi. *Farg'ona universiteti axborotnomasi*, 1(1), 45–48.
9. Asian Development Bank. (2022). *Heritage-based tourism in Central Asia*. Retrieved from <https://www.adb.org>
10. Uzbekistan Respublikasi Prezidentining qarori. (2020). Madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va foydalanish chora-tadbirlari to'g'risida. *Lex.uz*
www.unesco.org (<https://www.unesco.org/>)
UNESCO : Building Peace through Education, Science and Culture, communication and information
Learn more about UNESCO's role, vision and results. UNESCO is the United Nation